

Disneyland Siberië

Voor de reeks *Zona* bezocht de Belgische fotograaf Carl de Keyzer de oude Siberische strafkampen. Hij trof er - tegen de verwachting in - niet de ellende die Solzjenitsyn beschreef, maar een haast filmische encenering van wandschilderingen, ridders en gekooide wolven.

Bert DANCKAERT

Toen Carl de Keyzer in 2000 naar Siberië vertrok, was dat om er in opdracht van Magnum een workshop te begeleiden. Op een dag stelde een deelnemer voor foto's te nemen in een van de oude goelagkampen. De Keyzer wist niet eens dat die nog bestonden. Wat was er overgebleven van de legendarische strafkampen waar Stalin destijds zijn zuiveringen doorvoerde en waar ooit meer dan 12 miljoen gevangenen verbleven? De lange arm van de cursist leidde naar modelkamp 27, een opgesmukte façade die standaard aan bezoekers getoond wordt, waarschijnlijk om de overige kampen te maskeren. Kamp 27 leek meer op een soort Disneyland met metalen soldaten, enorme fresco's en schilderijen, een houten windmolen en zelfs een Egyptische piramide. Gesneden koek voor een ras-

fotograaf als Carl de Keyzer, die zelfs zonder al dat moois een voorliefde heeft voor theatrale taferelen waarmee hij zijn hedendaagse tableaux kan componeren.

Na enig opzoekwerk bleken er nog zo'n 130 kampen te bestaan en die vielen allemaal onder het gezag van één generaal die voor een vrijgeleide zorgde. In de zomer van het daaropvolgende jaar keerde De Keyzer terug. Het licht was er schitterend en de temperatuur tussen 30 en 35 graden. Maar De Keyzer wilde ook de keiharde winter zien en keerde een half jaar later weer naar de hel van -50. Telkens werd De Keyzer begeleid door de kampoversten, die nauwgelet in de gaten hielden dat de fotograaf geen te negatief beeld zou vormen. Gevangenen kregen gauw een bijbel of een pingpongpallet in de hand gestopt en dui-

Uit de *Zona*-reeks: milde kritiek op de manipulatie (FOTO: CARL DE KEYZER)

tere hoeken van het kamp werden zorgvuldig vermeden. Op een van de foto's is zelfs een tennismatch te zien zonder bal omdat die nergens te vinden was. Juist van die absurde uitvergroting en encenering maakte De Keyzer handig gebruik. Zijn foto's zijn onwerkelijke tableaux van misdadigers en delinquenten in een vergeten filmstudio, gedomd hout te hakken tot er in heel Siberië geen boom meer rechtstaat.

De keuze voor het fictieve levert perfecte beelden op maar staat tegelijk ook ter discussie van de nobele reportagefotograaf die het patent op de grote waarheid niet graag verloren ziet gaan. Tot spijt van heel wat oude knarren bij Magnum lijkt De Keyzer mee te bevestigen dat het documentaire beeld in deze overgemediatiseerde tijden zich niet langer van dezelfde romantiek kan bedienen. Foto's reveleren in de eerste

plaats hun eigen waarheid en niet die van de grote maatschappelijke verhalen die eraan gekoppeld worden.

KLEUR ALS GROTESKE

Zona ('gevangenis' in het plaatselijke dialect) is de eerste documentaire reeks van de Keyzer in kleur. Voor zijn 'Tableaux d'Histoires' werkte hij ook al in kleur, maar hier combineert hij een vorm van journalistiek of fotografisch essay met de kleur. Waar De Keyzer in zijn vroegere reeksen zoals 'India', 'God inc.', 'Homo Sovieticus' of 'East of Eden' het zwart-wit hanteerde als een van de reducerende stappen in zijn stileren, zo is nu de kleur een haast groteske toevoeging ter ondersteuning van de theatraliteit van zijn onderwerpen.

De Keyzer bespeelt net als zijn Magnum-collega Martin Parr de grenzen van fotografie als kunst en als documentaire. Complexloos toont De Keyzer zijn werk in een context van hedendaagse kunst om het daarna weer in een reis magazine te publiceren. Dat leidt tot ongemakkelijke reacties uit beide kampen: de kunstminnende intellectueel laat zich soms neerbuigend uit omdat de sociale dimensie van het werk primeert, terwijl humanistische wereldverbeteraars de foto's van Parr of De Keyzer dan weer te kunstig vinden. De Keyzer ligt er in elk geval niet wakker van, hij bouwt gestaag verder aan een indrukwekkende reeks boeken en tentoonstellingsprojecten op wereldniveau.

De vormgeving van de 70 grootmaatfoto's die in de monumentale kerkruimte van het Caermersklooster hangen, is van de hand van architect Wim Cuyvers. Hij bedacht een concept van 70 zwevende panelen waartegen de foto's aangebracht werden. Het resultaat is indrukwekkend.

Met *Zona* voegt Carl de Keyzer een stevig tentoonstellingsproject aan zijn indrukwekkende palmares toe. Het is een milde kritiek op de manipulatie of een ode aan de fictie en bovenal zeer actuele fotografie, waar die ook op afstevent.

'ZONA, SIBERISCHE GEVANGENISKAMPEN'

van Carl de Keyzer in het Caermersklooster, Vrouwebroersstraat 6 Gent, tot en met 8 juni 2003. Dagelijks open van 10 tot 17u, maandag gesloten. Gratis toegang. Inlichtingen: 09/269.29.10.